

mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

Európska únia
Európsky sociálny fond

Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Mgr. Janka Rumanová

Využitie literárneho textu v tvorivej dramatike

Osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe

Bratislava
2015

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum, Ševčenkova 11,
850 01 Bratislava

Autor OPS/OSO: Mgr. Janka Rumanová

Kontakt na autora: ZŠ Tribečská 1653/22, Topolčany, janka.rumanka@gmail.com

Názov OPS/OSO: Využitie literárneho textu v tvorivej dramatike

Rok vytvorenia OPS/OSO: 2015
XIV. kolo výzvy

Odborné stanovisko vypracoval: PaedDr. Darina Bačová

Za obsah a pôvodnosť rukopisu zodpovedá autor. Text neprešiel jazykovou úpravou.

Táto osvedčená pedagogická skúsenosť edukačnej praxe/osvedčená skúsenosť odbornej praxe bola vytvorená z prostriedkov národného projektu Profesionálny a kariérový rast pedagogických zamestnancov.

Projekt je financovaný zo zdrojov Európskej únie.

Kľúčové slová

Tvorivá dramatika, dramatická výchova, metódy, pantomíma, tvorivosť, zážitok, hra, osobnosť učiteľa.

Anotácia

Osvedčená pedagogická skúsenosť prináša námety a modelové cvičenia využívané pri práci s literárnym textom. Ponúkam hry, pohybové cvičenia a metódy tvorivej dramatiky vytvorené v súlade s príbehom, ktorý som čítala deťom. Na základe vlastných dlhoročných skúseností som zistila, že zaraďovanie metód tvorivej dramatiky do vyučovania pozitívne vplýva na vývoj detí. Svoje skúsenosti predstavujem v tomto edukačnom materiáli všetkým pedagógom, ktorí chcú učiť inovatívne, zážitkovo a netradične. Osvedčená pedagogická skúsenosť nie je návod, ale treba ju chápať ako námet, inšpiráciu na spestrenie vyučovania.

Akreditované programy kontinuálneho vzdelávania

Školský klub detí v systéme výchovy
mimo vyučovania 114/2010 - KV

Kooperatívne vyučovanie na I. st. ZŠ
151/2010 - KV

Tvorivá dramatika v edukačnom
processe 272/2010 - KV

Tvorba a rozvoj pozitívnej klímy
v triede 717/2012 - KV

OBSAH

ÚVOD	5
1 OPIS OSVEDČENEJ PEDAGOGICKEJ SKÚSENOSTI.....	7
1.1 Kontext a rámec.....	7
1.2 Špecifikácia cieľovej skupiny	7
2 TVORIVÁ DRAMATIKA NA SLOVENSKU	9
2.1 Tvorivá dramatika, dramatická výchova alebo výchovná dramatika	9
2.2 Čo je tvorivá dramatika?	10
2.3 Čo nie je tvorivá dramatika?	11
2.4 Ciele tvorivej dramatiky	11
2.5 Metódy tvorivej dramatiky	13
3 TVORIVÁ DRAMATIKA AKO HRA	16
3.1 Osobnosť učiteľa v tvorivej dramatike	17
3.2 Kľúčové kompetencie učiteľa	18
4 METODICKÝ POSTUP PRI UPLATŇOVANÍ METÓD TVORIVEJ DRAMATIKY	20
4.1 Výber literatúry	20
4.2 Výber metód a foriem práce	20
4.3 Prostredie a priestor	20
4.4 Jabuliatko	20
5 REFLEXIA	26
5.1 Kladné stránky tvorivej dramatiky	26
ZÁVER	27
ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV	28
ZOZNAM PRÍLOH	29
PRÍLOHY	30

ÚVOD

Dalo by sa povedať, že doba, v ktorej žijeme, je zložitá. Technika ide míľovými krokmi dopredu, veľké nároky sa kladú nielen na ľudí, ale aj na deti. Vzhľadom k tomu, že vzdelanie a výchova sa pripisuje škole a hlavne učiteľom, je na ich bedrách veľká zodpovednosť. Musia zvládnuť začleniť deti do tejto zložitej doby, rozvíjať v nich vedomosti a schopnosti potrebné pre život. Myslím, že metódami tvorivej dramatiky môžeme deťom dnešný svet priblížiť, ponúknuť im situácie, ktoré ich môžu v bežnom živote stretnúť. Metódy im uľahčia pochopiť problémy, ale aj učebnú látku hravou a hrovou činnosťou. Žiakom mladšieho školského veku je prirodzená potreba hrať sa, objavovať a vstupovať do rolí. Metódy tvorivej dramatiky sú pre ne vlastne prirodzené. To ma viedlo k tomu, že som sa v osvedčenej pedagogickej skúsenosti zamerala na tvorivú dramatiku ako na vyučovaciu metódu v primárnom vzdelávaní.

Tvorivá dramatika ponúka širokú škálu postupov a metód, ktoré sú schopné v značnej miere oživiť, spestriť a obohatiť životné skúsenosti dieťaťa, viesť ho k sebaopoznávaniu, k pozitívnym zážitkom z tvorivej činnosti. Tvorivá dramatika má veľký vplyv na rozvíjanie vzťahov v skupine, na ich fungovanie a kvalitu, na osvojovanie si sociálnych rolí. Uplatnenie prvkov tvorivej dramatiky vo vyučovaní obohacuje deti o nové skúsenosti a zážitky, pripravuje ich na zložité životné situácie a nástrahy každodenného života. Pomocou nej sa môžu naučiť reálne pozerieť na svet, vidieť seba samého očami iných, hodnotiť svoje správanie a konanie.

V súvislosti s tvorivou dramatikou je potrebné spomenúť knihu. Buduje detského čitateľa, prostredníctvom čítania mu ponúka vedomosti, poznatky, informácie, ale aj zážitok a emocionálne spoznávanie. V období mladšieho školského veku si dieťa vytvára čitateľské návyky a vzťah ku knihám. Považujem preto za nesmierne dôležité rozvíjať u detí zážitkové čítanie. To znamená, aby dieťa pociťovalo z čítania radosť a zábavu. Vyspelá technika, počítače, tablety, mobily a iné moderné prostriedky odsúvajú knižku na druhé miesto. Práve literárny text považujem za výborný prostriedok na rozvíjanie čitateľského zážitku. Preto významnú úlohu prisudzujem vo vyučovaní literatúry zážitkovým metódam, ktoré sú súčasťou jednak samotného procesu čítania a jednak tvorivej dramatiky.

Cieľom osvedčenej pedagogickej skúsenosti je poukázať na atraktívny spôsob, ktorým možno zaujať deti, rozvíjať vzťah ku knihe a k čítaniu. Štátny vzdelávací program umožňuje zvýšiť hodiny v jednotlivých predmetoch. Naša škola túto možnosť využila a v rámci Školského vzdelávacieho programu sme jednu voliteľnú hodinu pridali do predmetu Slovenský jazyk a literatúra, presnejšie, do oblasti čítanie a literárna výchova. Som učiteľka primárneho vzdelávania a nemám problém upraviť si rozvrh hodín. Prácu s literárnym textom s využívaním metód tvorivej dramatiky vyučujem v dvojhodinovom bloku.

Modelové cvičenia, rolové hry, ktoré uvádzam v osvedčenej pedagogickej skúsenosti som realizovala so žiakmi 1. ročníka primárneho vzdelávania. Sú vytvorené tak, že pedagóg nemusí nič meniť, prispôbovať, prerábať. Sú nenáročné aj na priestor.

Nevyžaduje sa špeciálna ani technicky vybavená učebňa. Vyučovacie hodiny sa dajú odučiť nielen v školskej knižnici, v relaxačnej miestnosti, v herni, ale aj v triede (po minimálnej úprave, zmene usporiadania lavíc). Ak má škola široké a priestrané chodby, dajú sa využiť aj tie.

1 OPIS OSVEDČENEJ PEDAGOGICKEJ SKÚSENOSTI

1. 1 Kontext a rámec

Vo svojej osvedčenej pedagogickej skúsenosti sa venujem tvorivej dramatike v súvislosti s literárnym textom. Cieľom je poukázať na spôsoby uplatnenia rôznych metód tvorivej dramatiky pri práci literárnym textom.

Práca je rozdelená dve časti. V teoretickej časti sa zaoberám postavením tvorivej dramatiky na Slovensku, načrtávam problematiku terminologickej nejednotnosti pri uvádzaní pojmu tvorivej dramatiky. Pozornosť venujem cieľom a metódam tvorivej dramatiky. V ďalšej kapitole sa zameriavam na hru a jej význam v živote dieťaťa, popisujem osobnosť pedagóga a jeho kompetencie.

V praktickej časti ponúkam námety ako sa dá čítanie literárneho textu spojiť s tvorivou dramatikou. Uvádzam pohybové, rozohrievacie hry a zmyslové cvičenia, ktoré som realizovala so žiakmi 1. ročníka ZŠ. Všetky uvedené spôsoby práce odporúčam pedagógom (učiteľom primárneho vzdelávania, vychovávateľom) na spestrenie a inováciu vyučovacieho procesu.

1. 2 Špecifikácia cieľovej skupiny

Kategória: učiteľ

Podkategória pedagogických zamestnancov podľa § 13 zákona č. 317/2009 Z. z. o pedagogických zamestnancoch a odborných zamestnancoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov: učiteľ pre primárne vzdelávanie (učiteľ prvého stupňa základnej školy)

Žiak: žiak prvého stupňa základnej školy

Vzdelávacia oblasť: Jazyk a komunikácia

Škola: základná škola, 1. ročník

Vyučovacie predmety: Slovenský jazyk a literatúra

Cieľ práce:

Poskytnúť pedagógom primárneho vzdelávania ZŠ námety ako možno aplikovať metódy tvorivej dramatiky súbežne s literárnou výchovou v praxi.

Vymedzenie kompetencií žiaka:

Prostredníctvom tvorivej dramatiky je možné efektívne rozvíjať nasledovné kľúčové kompetencie:

Kompetencia (spôsobilosť) k celoživotnému učeniu sa

- uvedomuje si potrebu svojho autonómneho učenia sa ako prostriedku seberealizácie a osobného rozvoja,
- dokáže kriticky zhodnotiť informácie a ich zdroj, tvorivo ich spracovať a prakticky využívať
- vie prijať spätnú väzbu.

Sociálne komunikačné kompetencie:

- vyjadrovať sa súvisle, výstižne a kultivovane písomnou aj ústnou formou primeranou primárnemu stupňu vzdelávania,
- sústredene načúvať istý čas a primerane reagovať, dokázať vyjadriť svoj názor,
- rešpektovať kultúrnu rozmanitosť a prejavovať záujem o primeranú formu medzikultúrnej komunikácie.

Kompetencie riešiť problémy:

- rozoznať ozajstný problém, premýšľať o jeho príčinách a navrhovať riešenia podľa svojich vedomostí a skúseností,
- pri riešení problémov hľadať a využívať rôzne informácie.

Kompetencie učiť sa učiť:

- získané informácie spracovávať a využívať vo svojom učení,
- uvedomovať si význam vytrvalosti a iniciatívy pre svoj pokrok,
- uplatňovať základy rôznych techník učenia a osvojovania poznatkov.

Osobné, sociálne a občianske kompetencie:

- dokázať prijímať nové nápady alebo aj sám prichádzať s novými nápady a postupom pri spoločnej práci,
- osvojiť si základy pre efektívnu spoluprácu v skupine,
- uvedomovať si vlastné potreby a tvorivo využívať svoje možnosti.

Sociálne a personálne kompetencie (spôsobilosti)

- uvedomuje si, že má práva a povinnosti,
- vie si svoje ciele stanoviť v súvislosti so svojimi schopnosťami,
- osvojuje si základy pre efektívnu spoluprácu v skupine,
- uvedomuje si význam sociálno-emočnej klímy v triede a svojím konaním prispieva k dobrým medzil'udským vzťahom,
- lepšie dokáže odhadnúť svoje silné a slabšie stránky.

Kompetencia (spôsobilosť) vnímať a chápať kultúru a vyjadrovať sa nástrojmi kultúry

- vie sa lepšie vyjadrovať na úrovni základnej kultúrnej gramotnosti prostredníctvom umeleckých a iných vyjadrovacích prostriedkov,
- rešpektuje vkus iných ľudí a primerane veku dokáže vyjadriť svoj názor a vkusový postoj,
- pozná bežné pravidlá spoločenského kontaktu (etiketu).

2 TVORIVÁ DRAMATIKA NA SLOVENSKU

S termínom tvorivá dramatika sa u nás stretávame od polovice 60. rokov. Vznikol v úzkom spojení s detskou záujmovou umeleckou činnosťou, konkrétne s detským divadlom, čiže divadlom hraným deťmi. Práve v tomto období vznikali pri ľudových školách umenia (dnešné základné umelecké školy) literárno-dramatické odbory, ktoré vytvárali podmienky pre hrané divadlo. V literárno-dramatických odboroch sa veľký dôraz kládol na detskú obrazotvornosť a fantáziu, v neposlednom rade na detskú osobnosť a jej osobitosti. V postate išlo o cieľnú detskú hru.

Tvorivý proces, ktorý je prítomný pri vzniku každého detského predstavenia, je zároveň výchovným procesom. Vznik detského predstavenia podmieňuje tímová práca, ktorá spĺňa ciele detského kolektívu. Deti sa učia riešiť problémy, byť tolerantné voči sebe, presadzovať tvorivé nápady, názory i postoje a zároveň počúvať iných. Spontánny rozvoj tvorivej dramatiky cez detské divadlo sa stal schodnou cestou k výchovnej dramatike na Slovensku, ktorá sa dostáva do našich materských, základných, stredných a vysokých škôl omnoho neskôr ako v Čechách. V Čechách sa tvorivá dramatika vyučuje v rámci záujmových krúžkov a ako výberový predmet na základných školách. Do vysokoškolského prostredia prenikla dramatická výchova na pedagogických fakultách v Brne, Prahe, Ostrave, Olomouci, Českých Budejoviciach, Plzni a na fakultách JAMU a DAMU. Na Slovensku sa tvorivá dramatika realizuje predovšetkým ako metóda na MŠ a na niektorých základných školách ju môžeme nájsť ako doplnujúci vzdelávací odbor na 1. a 2. stupni základného vzdelávania. Jedná sa o predmet, ktorý nie je povinný, ale škola si môže určiť, či si ho zaradiť do povinnej voliteľného predmetu alebo do povinného predmetu. Tvorivá dramatika ako predmet sa u nás vyučuje na stredných pedagogických školách a vybraných gymnáziach. V odbore učiteľstvo pre materské školy sa vyučuje predmet výchova dramatickým umením, ktorého súčasťou je aj bábkové divadlo.

Tvorivá dramatika sa vyučuje aj na vysokých školách pedagogického zamerania v Bratislave, Banskej Bystrici, Trnave a Prešove. V malom počte aj na niektorých základných školách, ktorým to umožňuje školský vzdelávací program.

2.1 Tvorivá dramatika, dramatická výchova alebo výchovná dramatika

Vzhľadom k tomu, že v súčasnej dobe nie je celkom vytvorené teoretické zázemie odboru dramatická výchova a nie je ujasnená jeho terminológia, stretávame sa s pomenovaniami dramatická výchova, tvorivá dramatika, výchovná dramatika. Všetky tieto názvy označujú jedno a to isté. Ministerstvo školstva Slovenskej republiky schválilo vyučovací predmet aj učebnicu pod názvom Tvorivá dramatika pre stredné pedagogické školy (pedagogické a sociálne akadémie) autoriek M. Benešová, D. Kollárová (2002). Vyššie uvedené autorky v knihe Tvorivá dramatika pre stredné školy (2002, s. 5) uprednostňujú termín tvorivá dramatika pred termínom dramatická výchova. V tvorivej dramatike sa vychádza z prirodzenej detskej činnosti – z hry, v prvom rade tvorivej, resp. námetovej hry. Bez tvorivosti by tvorivá dramatika nemohla existovať.

V teórii existuje aj úzko špecifický vzťah medzi dramatickou výchovou a tvorivou dramatikou, ktorý definuje tvorivú dramatiku vo vzťahu ku dramatickej výchove ako podriadený termín, ako jednu z metód dramatickej výchovy. V tomto zmysle ju definuje ako dramatisáciu literárnych predlôh – playmaking (premenu nedramatického textu na dramatický útvar), alebo ako improvizáciu príbehu (učenie sa skúsenosťou, získavanie sebadôvery založené na improvizácii aj podľa literárnej predlohy). V súčasnosti je

tvorivá dramatika najviac rozšírená v USA. Jej tvorkyňou je zakladateľka hnutia modernej dramatickej výchovy Winifred Wardová. E. Machková (2007, s. 32) píše, že Američania sa dohodli na používaní termínu „*creative drama*“, teda tvorivá dráma, alebo dramatika, ktorou myslia práve tento spôsob práce (improvizáciu príbehu podľa literárnej predlohy) a nie akúkoľvek dramatickú výchovu (prácu s bábkou, pantomímu, graficko-písomnú výchovu atď.)

2.2 Čo je tvorivá dramatika?

V dnešnej dobe možno viac ako kedykoľvek predtým je dôležité, aby naše deti mali nielen vysokú inteligenciu, obrovské vedomosti a všestranný rozhľad, ale aby mali tiež vyformovaný emocionálny svet, svet lásky, radosti, snov, vzťahov. Jedným zo spôsobov, ako dosiahnuť, aby sa vedomosti a citovosť prelínali, je práve tvorivá dramatika.

Najprirodzenejšia a najčastejšia činnosť detí je hra. U niektorých detí bola táto podstatná zložka ich vývinu narušená napr. vstupom do školy, problémami v rodine alebo prílišným vplyvom médií. O to dôležitejšia je potom úloha tvorivej dramatiky – vrátiť sa späť, oživiť v dieťati to, čo je mu vlastné. Zmysel a podstatu tvorivej dramatiky vystihujú slová Briana Waya, ktorý hovorí: „Dieťaťu možno dvojakým spôsobom vysvetliť, kto je slepý človek. Môžeme mu povedať, že slepý je človek, ktorý nevidí – alebo mu môžeme povedať, aby zatvorilo oči a našlo cestu z miestnosti. Tento druhý spôsob je tvorivá dramatika.“ (Benešová, M., Kollárová, D., 2000, s. 9)

Pojem tvorivá dramatika označuje spôsob učenia, ktorý je založený na zážitku a následnom raste porozumenia a ľudského správania k sebe samému a k svetu, v ktorom žijeme.

J. Valenta (1998, s. 39) definuje tvorivú dramatiku takto:

Dramatická (divadelná) výchova je systém riadeného, aktívneho, umeleckého, sociálneho a antropologického učenia detí a dospelých, založený na využití základných princípov a postupov drámy a divadla so zreteľom ku:

- kreatívno-umeleckým (divadelným a dramatickým) požiadavkám,
- k pedagogickým (výchovným, formatívnym) požiadavkám,
- k bio-psycho-sociálnym podmienkam (individuálnym i skupinovým možnostiam ďalšieho rozvoja zúčastnených osobností).

Josef Valenta píše, keby sme z tejto definície odstránili slová „umelecký, dráma a divadlo“, v podstate by vystihovala všeobecnú definíciu systému osobnostno-sociálneho rozvoja. Fakt, že tieto slová obsahuje, dáva tejto definícii a tomuto výchovnému systému špecifikáciu v podobe väzby na druh umenia.

V odbornej literatúre L. Bekéniovej (2012, s. 9) sa stretáme s jej definíciou:

„Dramatická výchova je dokonale prepracovaný humanisticko-tvorivý výchovný systém, ktorý učiteľovi umožňuje budovať kvalitný rozvíjajúci vzťah so žiakmi a žiakom umožňuje v nezáväznom neohrožujúcom procese hry získavať životne dôležité kompetencie a kultivovať svoju osobnosť.“

Čo je teda tvorivá dramatika v širšom slova zmysle? V zmysle dramatickej výchovy všeobecne je tvorivá dramatika súbor metód osobnostnej, sociálnej, interpersonálnej a estetickej výchovy a učenia, využívajúci princípy drámy a divadla.

Tvorivá dramatika je:

- učenie skúsenosťou, jednaním, osobným nesprostredkovaným poznávaním sociálnych vzťahov a dejov, presahujúcich aktuálnu reálnu prax zúčastneného jedinca;
- je založená na preskúmvaní, poznávaní a chápaní medziľudských vzťahov, situácií a vnútorného života ľudí súčasnosti i minulosti, reálnych aj vytvorených fantáziou;
- toto poznávanie sa deje vo fiktívnej situácii prostredníctvom hry v role, dramatického jednania v situácii, dramatickej hry;
- je to proces, ktorý môže, ale nemusí vyústiť do produktu (predstavenia);
- ciele tvorivej dramatiky sú pedagogické, prostriedky dramatické.

2.3 Čo nie je tvorivá dramatika

V súčasnom období je tvorivá dramatika na Slovensku akoby módnou vlnou výchovy. Mnoho pedagógov mylne označuje množstvo činností spojených s pohybovou alebo spoločenskou hrou, prípadne s názornou výučbou (krátkym dialógom, alebo dramatizáciou textu) za tvorivú dramatikú. V tvorivej dramatike však nejde o samoučelné striedanie hrových činností, ktoré slúžia viac-menej na skrátenie voľného času alebo na spestrenie vyučovania. Už vôbec nemožno nazvať tvorivou dramatikou napodobeniny hereckej techniky (herectva dospelých). S týmto omylom sa často u nás stretávame najmä v záujmovej umeleckej činnosti na ZŠ (nácvič príležitostných kultúrnych programov). Tvorivá dramatika je cesta od poznania seba k poznaniu toho druhého, ktoré smeruje k tvorivému tímu. Je plná zaujímavých momentov a prekvapení, ktorých spoločný menovateľ tvorí zážitok. Za dôležité pokladáme, že je poznačená systematickou prácou. Nie je zásobárňou cvičení a hier na rozvoj zmyslového vnímania. Keď odsunieme lavice a sadneme si s deťmi na zem, alebo im vytvoríme iné atraktívne prostredie na komunikáciu a nazveme to dramatickou výchovou, ide o dezinterpretáciu. Treba zdôrazniť, že dramatická výchova nie je psychoterapia a nie je ani sociálno-psychologický výcvik. (Benešová, M., Pavlovská, M. 2000, s. 6). Jej štruktúra a ciele sú iné. Terapeutické účinky sa síce môžu objaviť ako vedľajší produkt ale nie sú cieľom učiteľovho snaženia.

2.4 Ciele tvorivej dramatiky

Ciele tvorivej dramatiky sú dlhodobé a vyžadujú si systematickú pedagogickú prácu. Hlavným cieľom tvorivej dramatiky je rozvíjať osobnosť dieťaťa nielen ako jedinečnej, ale aj sociálnej bytosti.

Tvorivá dramatika pomáha vytvoriť z dieťaťa komplexnú osobnosť, to znamená, naučiť ho:

- orientovať sa v sebe aj vo svete (v oblasti sociálnych vzťahov, ľudskej práce a tvorivosti, v prírodnej a ekologickej oblasti, v kultúre a etických hodnotách),
- tvorivo a aktívne používať nadobudnuté poznatky a zručnosti, byť zodpovedným za svoje konanie,
- odolnosti a prispôsobivosti neustálym zmenám modernej spoločnosti, stále sa rozvíjať a učiť,

byť si vedomým svojich možností a limitov, teda mať zdravé sebedovetomie a schopnosť presadiť sa, ale súčasne vnímať seba ako súčasť sveta, ktorý ma v mnohom presahuje.

E. Machková (2004, s. 8) uvádza tieto tri hlavné skupiny cieľov tvorivej dramatiky:

- 1. skupina cieľov poukazuje na rozvoj celkovej osobnosti dieťaťa, t. j. na obohacovanie psychických funkcií, schopností a získavanie zručností, ktoré sa dajú využívať okrem dramatických činností aj v iných oblastiach ľudskej aktivity
- 2. skupina cieľov vedie k rozvíjaniu socializácie dieťaťa, t. j. k oblasti sociálnych vzťahov, sociálnej komunikácii, respektíve porúch sociálnej prispôsobivosti (adaptácie) dieťaťa
- 3. skupina cieľov smeruje k zoznamovaniu sa detí s dramatickým umením, s prípravou a produkciou predstavenia, ktoré obohacujú ich kultúrny život.

Aby sa učiteľovi podarilo splniť ciele tvorivej dramatiky, vyučovací proces by mal podľa tvrdenia N. Zemanovej, M. Šaálovej, L. Sobihardovej (1993, s. 7) smerovať k:

- zmene prístupu učiteľa k žiakovi
- vytváranie priestoru pre slobodu výrazu a prejavu žiaka
- obohacovaniu sociálnej komunikácie žiaka
- stimulovaniu emocionálnej vyrovnanosti žiaka

Spomínané autorky ďalej rozvíjajú tieto myšlienky a upozorňujú, že učiteľ pristupuje k žiakovi so základnou otázkou: „Čo potrebuje žiak odo mňa, aby napredoval?“ Práve tento prístup je dobrým dôvodom, aby tvorivá dramatika slávila úspechy na mnohých školách a vďaka nej, aby sa žiaci do školy tešili.

Ďalej poukazujú na tú skutočnosť, že tvorivá dramatika poskytuje priestor pre slobodu výrazu a prejavu, kedy sa v dieťati uvoľňuje veľká tvorivá energia, stáva sa niekým, niečím a zároveň si volí k svojmu vlastnému výrazu aj príbuznú formu komunikácie.

2. 5 Metódy tvorivej dramatiky

Pod pojmom metóda rozumieme spôsob, postup alebo cestu, ktorú si zvolíme, aby sme splnili výchovno-vzdelávací cieľ. Metódy používa tvorivá dramatika k tomu, aby u dieťaťa nastal proces učenia prostredníctvom rôznych aktivít. Keďže tvorivá dramatika je v prvom rade tvorivý proces, ponecháva na učiteľovi, aby sám nachádzal a otváral nové cesty k úspešnej realizácii vyučovacej jednotky.

S. Macková (1995) uvádza osnovu na prípravu a realizáciu vyučovacej jednotky v šiestich krokoch: KDE, S KÝM, O ČOM, ČO, AKO, KTO. (In. Benešová, M. , Kollárová, D. , 2000, s. 21)

KDE – (Vychádzať, rešpektovať, tvorivo využívať a dotvárať priestor, v ktorom sa nachádzame. Prostredie vplýva na celkovú atmosféru, náladu. Nielen vnútorné prostredie – interiér, ale treba si všímať i vonkajšie prostredie – počasie. Je vhodné byť v priestrannej miestnosti, kde je prípadne koberec a ktorej priestor možno zatemniť alebo osvetliť).

S KÝM – (Učiteľ by mal poznať žiakov. Nielen podľa mena, výzoru, ale aj podľa temperamentu, charakteru, záujmov, schopností. Cvičenia, s ktorými chce splniť cieľ, majú byť nielen príťažlivé, ale zároveň aj primerané a rešpektujúce osobitosti detí).

O ČOM – (O čom to bude, aby sa splnil sledovaný cieľ. Vhodne si zvoliť tému. Podľa toho, s čím chce učiteľ deti zoznámiť).

ČO – (Dôsledne si premyslieť vyučovaciu jednotku, jej postup. Nielen výber metód, ale aby sa stala pre deti lákavou, plnou zážitkov).

AKO – (Premyslieť si spôsob, cestu, ktorou ich k výsledku privedieme).

KTO – (Rozhodnúť sa, či je chuť a schopnosti pustiť sa do práce - učenia – hry. Či je v učiteľovi dost' nápadov a kreativity, aby úspešne zvládol organizačnú stránku).

M. Benešová, D. Kollárová (2000, s. 22) uvádzajú, že základnými metódami práce tvorivej dramatiky sú:

Hra v role - je založená na modelovaní bežnej alebo fiktívnej reality. Poskytuje možnosť konať, rozhodovať za niekoho iného, za koho prevzal rolu.

Hra v situácii - kde dieťa koná samo za seba

Improvizácia - je najdôležitejšou metódou tvorivej dramatiky, umožňuje účastníkom meniť deje, objavovať kvantitu a kvalitu pohybových a rečových schopností a poskytuje možnosť samostatne a tvorivo riešiť situáciu alebo problém.

K. Bláhova (1996) sa venuje podrobnejšie improvizácii, pretože ju delí na tieto nasledovné typy:

A) Improvizácia bez dramatického deja :

improvizácia bez kontaktu - vyjadruje činnosť podľa vlastnej predstavy,

improvizácia s kontaktom - kontaktom vzniká vzťah.

B) Improvizácia s dramatickým dejom – určená dramatickou situáciou.

• **Interpretácia** - predstavuje vysvetlenie textu, jedná sa o stvárnenie divadelnej, umeleckej podoby. Môžeme sa s ňou stretnúť v záujmovo-umeleckých činnostiach (umelecký prednes). (In. Benešová, M. , Kollárová, D. , 2000, s. 22)

Triedenie metód uvádza aj J. Valenta (2008, s. 352):

- metóda úplnej hry,
- metódy pantomimicko-pohybové,
- metódy verbálno-zvukové,
- metódy graficko-písomné,
- metódy materiálno-vecné.

Metóda úplnej hry

Metóda plnej hry je základná metóda tvorivej dramatiky. Ide vlastne o modelovanie nejakej skutočnosti, o úplnú hru (v role). Možno ju použiť vo všetkých úlohách a možno ňou plniť všetky ciele tvorivej dramatiky, je to vlastne univerzálna metóda. Využíva aktivity všetkých typov obsiahnutých v ďalších skupinách, teda pohyb, reč, písanie atď. Vo vyučovaní literatúry je predvážacia a nie je dominantná.

Metódy pantomimicko-pohybové

Táto skupina metód vyžaduje od hráčov pohyb, nevyžaduje zvuk a reč. Pohybové aktivity sa vzťahujú k pohybu základných svalových skupín, ktoré tvoria reč tela, to znamená svalstvo tváre, svalstvo tela a svalstvo nôh. Mimika je výlučne pohyb svalov tváre, pantomimika je pohyb celého telového svalstva vrátane svalstva tváre. Ciele sú zamerané na rozvoj vnímania, koordinácie pohybov, kontroly, estetizáciu pohybu, oblasť nonverbálnej komunikácie, spojenie pohybu s vnútorným životom osobnosti. Môžu byť využívané určité sprievodné prvky ako napríklad zvuk vízgajúcej podlahy, zvuk chôdze, zvuk dychu, stroja, zariadenia, hodín a pod. Do tejto skupiny patrí až 23 pantomím. K najčastejšie používaným patria tieto:

Čiastočná pantomíma – čiastočné zapojenie tela do pohybových akcií

Dotyková hra, dotyková pantomíma – založené na použití dotyku (haptické hry) k odovzdávaniu, či prijímaniu informácií.

Mechanická pantomíma – pohyb je rozdelený na jednotlivé pohyby, ktoré sa oddeľujú krátkym „znehynením“, napríklad oživenie hračiek, znázornenie robotov.

Naratívna pantomíma – jedná sa o „rozprávanú pantomímu“, kedy učiteľ alebo žiak rozpráva a hráči hrajú pantomímu

Pantomimický dabing – spočíva na princípe dabingu, a to tak, že jeden hráč prepožičia postave hlas a druhý pohyb.

Plná pantomíma – vyžaduje si úplnú aktivizáciu celého tela.

Tanečná dráma – jedná sa o pantomimickú improvizáciu jednotlivca alebo skupín, ktorá sa odohráva na základe hudby.

Metódy graficko-písomné

Metódy sú založené na tom, že dieťa vytvára určitý písomný, kreslený artefakt. Artefakty sa vytvárajú v rolách (hráči píšú listy, kreslia mapy, tvoria plagáty), mimo rol, deti ich vytvárajú ako tvorcovia, spolutvorcovia alebo ich dostávajú ako príjemcovia. Bez nich by sa tvorivá dramatika zaobišla. Napríklad:

Beletria – ide o vytváranie neodborného textu.

Denníky – je to písanie pre seba, kde sa text píše podľa udalostí, ktoré autor zažil.

Mapy, plány – jedná sa o individuálnu, či spoločnú činnosť, kde sa buduje kontext hry.

Metódy verbálno-zvukové

Hlavným znakom verbálno-zvukových metód je, že sú založené na slove a zvuku. Jeho tvorba je ich hlavnou úlohou a princípom. V literárnom vzdelávaní sú dominujúce, v tvorivej dramatike plnia ciele smerujúce k osvojeniu kvalitného počúvania, dobrej technike reči a situácie, k estetizácii reči, a k jej umeleckému využitiu. Na rozdiel od pantomímy, kde je pomerne jednoduché zvukovú stránku oddeliť od pohybovej, vo verbálno-zvukových metódach nie je takmer možné tieto dve stránky prejavu ľudského konania od seba oddeliť. Za najviac využiteľné vo vyučovacom procese považujem:

Brainstorming – „búrka nápadov“, jedná sa o vyjadrenie myšlienok, ktoré sú predmetom riešenia.

Alej – názov metódy je odvodený od anglického slova alley, ktorý prekladáme ako alej, ulička. Deti sa postavia do dvoch radov čelom k sebe. Medzi radmi je širšia ulička, ktorou bude prechádzať dôležitá určená postava hry. Určené je tiež to, čo majú hráči hovoriť. Určená postava hry prechádza uličkou, počúva názory, výroky hráčov v radoch. Cieľom tejto metódy je aktivizovať prežívanie, súcitu, kritickosť.

Čítanie – je súčasťou tvorivej dramatiky v súvislosti s literatúrou.

Diskusia - ide o dialóg dvoch alebo viacerých osôb.

Rozhovor - jedná sa o osobnú komunikáciu, napríklad rozhovory detí a rodičov v dramatinizácii.

Titulkovanie – ide o sledovanie živých obrazov alebo pohybovej, či zvukovej činnosti. Na základe toho hráči verbalizujú názory toho, čo pozorujú.

Metódy materiálno-vecné

Základom tejto metódy je práca s hmotou, materiálom v priestore, ktorým nie je ľudské telo. Ide o trojrozmerné produkty. Jedná sa o prácu s bábkou, prácu s maskou, prácu s papierom, prácu s rekvizitou, prácu so svetlom a tmou. (Valenta J., 2008).

3 TVORIVÁ DRAMATIKA AKO HRA

Hra je dôležitou súčasťou ľudského života. Pomocou nej už od narodenia spoznávame svet a učíme sa základným potrebám. Stretávame sa s ňou v každodennom živote a považujeme ju za samozrejmu súčasť nášho života. Veľkú pozornosť venoval hre aj Jan Amos Komenský vo svojich dielach (Informatorium školy materskej, Škola hrou, Vševýchova). Hru začlenil do svojej pedagogickej sústavy a pokladal ju za rovnako dôležitú pre zdravý vývin ako výživu a spánok. Hru považoval za prirodzený prostriedok na výchovu vôle, charakteru, rozvoj rozumových schopností dieťaťa, rozvoj reči, myslenia a fantázie. V publikácii *Kniha hier* J. Svetlíková, E. Fülöpová, L. Alberty (1998, s. 9) uvádzajú, že hra prináša radosť a je slobodným sebauplatnením dieťaťa, uspokojuje množstvo ľudských potrieb, napríklad potrebu sebautvárania, sebarealizácie, potrebu patriť k nejakej sociálnej skupine. Dôležitá je príležitosť byť v hre tvorivým, zažiť pocit zodpovednosti, samostatnosti. Hra uľahčuje dieťaťu vysporiadať sa s realitou tým, že sa odohráva v rovine fantázie. V takejto uvoľnenej atmosfére dieťa ľahšie prijíma podnety, učí sa. Podľa E. Machkovej (1970, s. 16) „človek pri hre akoby vystupuje zo svojho bežného každodenného života a vytvára si prechodnú oblasť aktivity a vlastnú tendenciu“. Autorka ďalej uvádza, že hra je činnosť neistá, ktorá obsahuje prvok napätia a jej výsledok nie je dopredu daný. Výsledok závisí na činnosti a rozhodnutí hráča. V tvorivej dramatike môžeme hovoriť o „hre v role“, t.j. hry „na niekoho“. Táto metóda ako uvádza J. Valenta (2008, s. 46), je „základnou metódou tvorivej dramatiky“.

Problematike hier, ich klasifikácii, štruktúre a významu sa venoval aj rektor Leydenskej univerzity v Holandsku Johan Huizinga, ktorý rozpracoval vo svojej knihe *Homo ludens* základné charakteristiky hry, ukázal akú dôležitú úlohu zohrávala hra vo vývoji civilizácie. J. Huizinga (1971, s. 33) definuje hru nasledovne: „Hra je dobrovoľná činnosť, ktorá je vykonávaná vo vnútri pevne stanovených časových a priestorových hraníc, podľa dobrovoľne prijatých, ale bezpodmienečne záväzných pravidiel, ktorá má svoj cieľ v sebe samej a je sprevádzaná pocitom napätia a radosti s vedomím „iného bytia“, než je „všedný život“. J. Huizinga poukazuje na tri skupiny hier, s ktorými sa človek počas života stretáva.

Agon (súťaživosť) - začleňuje sem hry, ktoré sú založené na súťaživosti. S týmto typom hier sa deti stretávajú vo vyučovacom procese i v mimoškolských činnostiach (športové súťaže, recitačné súťaže). M. Benešová, D. Kollárová (2000, s. 10) neodporúčajú tieto hry zaradiť do tvorivej dramatiky, pretože vedú skôr k opačnému efektu, teda k súpereniu, a nie k spolupráci, ktorá je v tvorivej dramatike nevyhnutná.

Alea (šťastie, náhoda) - v súčasnosti sú tieto hry populárne. Úloha hráča je v nich však pasívna. Hry tohto typu nemožno zaradiť do výchovno-vyučovacieho procesu, rovnako ani do tvorivej dramatiky, v ktorých stavíme na popredné miesto aktivitu.

Mimikry (maskovanie) - toto je skutočný vstup do hry - vstup do fiktívneho sveta. V takýchto hrách nachádzame postupy tvorivej dramatiky. To sú hry, v ktorých dieťa vyjadruje všetko, čo vidí u dospelých a berie tú činnosť smrteľne vážne. Predstavuje si, že je niekto iný a vymýšľa si fiktívny svet. Keď dieťa zvukom vyjadruje štartovanie lietadla, vyjadrí upažením krídla a lieta po celom byte je jasné, že predstiera vlak. V tejto hre odmietne božk so slovami, že lietadlá sa nebozkávajú. Dieťa sa spontánne a dobrovoľne hralo a pri vytvorení našej prekážky improvizovalo a tvorivo riešilo situáciu. Je to jasný dôkaz toho, že dramatické hry a improvizácie patria do tejto skupiny hier. (Benešová, M., Kollárová, D., 2000, s. 10)

M. Stejskal (1992) uvádza aj klasifikáciu surrealistických hier Rogera Cailloisa, ktorý okrem týchto troch typov hier dopĺňa ďalší typ:

Vertigo (vírenie, závrat) – ide tu o hry, ktoré súvisia s hojdaním, točením, tancovaním. Deťom tieto činnosti prinášajú nepochybne radosť. V tvorivej dramatike ich môžeme uplatňovať pri rozohriatí, keď nasleduje uvoľnenie a príprava na sústredenie. (In. Analogon, 1992, č. 6, s. 6)

V súvislosti s mimikami je možné spomenúť aj námetovú hru. Podľa M. Rýdla, (1993) námetová hra má istý postup, vývin.

Hra s niečim – hračky, bežné predmety, ľudské telo, nachádzame nové možnosti, pohybové schopnosti a fyzické výkonnosti.

Hra na niečo – podnecuje fantáziu, premena rolí, nachádzame tu jadro dramatickej hry (hra dieťaťa na lietadlo).

Hra o niečo – podnecuje meranie síl, túžbu po víťazstve. (In. Benešová, M., Kollárová, D. 2000, s.11)

Veľký význam pre tvorivú dramatikú má sociálna hra. Jej vrcholom je spolupráca a tímová tvorivosť. Vývojová schéma sociálnej hry:

Samostatná hra – ak má dieťa možnosť, samo pozoruje hru iných, učí sa odhadovať iného.

Paralelná hra – dieťa vyhľadáva vrstovníka, ale hrajú sa nezávisle, hoci majú veľa miesta, hrajú sa tesne vedľa seba. Vznikajú problémy a konflikty týkajúce sa túžby hrať sa tu a teraz s rovnakou hračkou.

Združujúca hra – dominuje téma. Viac detí má rovnakú rolu (hlavnú), každé však svoju vlastnú verziu hlavnej roly. Nekomunikujú príliš, sú plne zaujaté vlastnou rolou, každé svojou verziou.

Kooperatívna hra – vrchol detskej hry. Súvisí s dobrou schopnosťou komunikovať s inými spoluhráčmi. V kooperatívnych hrách si deti samy volia námet. Spoločne ho rozvíjajú a možno predpokladať, že sa stretnú. Nastane i konflikt. Tak vzniká dramatická hra, pretože spolu s improvizáciou tvorí základné prostriedky tvorivej dramatiky.

Kooperatívna hra môže mať tieto podoby:

- spoluhráči striedajú roly (pre deti je príznačné striedanie priateľstiev),
- spoluhráči súperia (od 5 približne do 8 rokov),
- spoluhráči spolupracujú,
- spoluhráči prichádzajú do častých konfliktov (keď vychádzajú na povrch vnútorné konflikty, ktoré dieťa prenáša na hračku),
- samotári (deti, ktoré si nechcú overovať rozsah svojich sociálnych možností).

3.1 Osobnosť učiteľa v tvorivej dramatike

Priebeh činností v tvorivej dramatike v podstatnej miere závisí od pedagóga, ktorý vytvára primeranú atmosféru, poskytuje vhodné prostredie a scénu, ktorá stimuluje detskú predstavivosť.

Ďalšími dôležitými faktormi na vytváranie tvorivej atmosféry je znalosť metodických postupov, osobná a praktická skúsenosť s tvorivou hrou, s jej možnosťami i obmedzením a bohatá obrazotvornosť, ktorá vie inšpiratívne ovplyvňovať spoločnú prácu a má schopnosť prijímať a rozvíjať aj podnety detí. Takýto učiteľ berie dieťa ako osobnosť, rešpektuje ho, oslovuje ho menom, udržiava očný kontakt, pozornosť a záujem dieťaťa, odmeňuje ho za skupinovú prácu, ohľaduplnosť, rešpektovanie pravidiel, povoľuje citlivo individuálne potreby dieťaťa, povoľuje do primeranej miery šum alebo až hluk, je tvorivý a pružne reaguje na vzniknuté situácie.

Postavenie učiteľa v tvorivej dramatike je založené na neautoritatívnom prístupe. Pedagóg sa v priebehu činností stáva poradcom a sprievodcom alebo aj hráčom, najmä v

začínajúcich skupinách, keď účastníci nemajú skúsenosti s podobnými aktivitami. Hráči potrebujú mať priestor k tvorivej činnosti a využiť svoje schopnosti a nápady.

V procese tvorivej dramatiky je dôležitý aktívny prístup pedagóga. Na začiatku práce so skupinou a ak sú deti málo aktívnejšie, zúčastňuje sa na hrách a cvičeniach aj on. Hráči by nikdy nemali mať pocit, že by sa pred skupinou mohli zosmiešniť alebo strápníť. Na nedostatky a chyby vedúci reaguje novými podnetmi, úlohou.

C. O'Neilová a A. Lambert v práci *Drama Structures* o prijatí roly učiteľom píše:

Ak učiteľ prijme rolu, môže:

- vtiahnuť triedu do hry rýchlo a účinne,
- poskytnúť model na správanie a jednanie žiakov tým, že v role demonštruje vhodný jazyk, postoje, akcie a zapojenie do hry,
- ponúknuť taký druh výzvy, ktorá pomôže zamerať a sústrediť myslenie žiakov žiadaným smerom a povedie k silnejšej účasti na skúmaní kontextu,
- uplatniť v hre také prvky napätia, kontrastu a prekvapenia, ktoré môžu poskytnúť skúsenosť a zážitok vystupňovanej dramatickej účinnosti,
- využiť akcie a predmety tak, aby získali na dramatickom význame,
- udržiavať kontinuitu skúsenosti a zážitku zvnútra, prostredníctvom vlastného zapojenia ponúknuť žiakom povzbudenie a podporu.

Správne zvolená učiteľova rola môže vyprovokovať skupinu do ďalšej práce, do najrozličnejšieho riešenia problémov, má v sebe napätie a prekvapenie ap. (In: Machková, E., 1998).

3.2 Kľúčové kompetencie učiteľa

V tvorivej dramatike nejde len o výchovu k tvorivosti, ale ide tu o vhodnú edukačnú metódu, ktorá svojou podstatou pomáha k rozvoju osobnosti dieťaťa a k splneniu cieľov. Rozvíja nielen kompetencie žiaka, ale posilňuje aj kľúčové kompetencie učiteľa.

Sociálne komunikačné kompetencie (spôsobilosti)

- vie motivovať žiaka k prezentovaniu seba a výsledkov svojej práce pred triedou,
- rozvíja vyššie formy myslenia,
- formuluje argumenty a dôkazy na obhájenie svojich výsledkov,
- vytvára predpoklady na kooperatívne riešenie konfliktov,
- zdôrazňuje vlastným príkladom svoje práva v kontexte so zodpovedným prístupom k svojim povinnostiam,
- je otvorený získavaniu a využívaniu rôznych postupov.

Sociálne a personálne kompetencie (spôsobilosti)

- vytvára pozitívnu klímu v triede,
- uplatňuje metódy, ktoré vedú k spolupráci, kooperácii,
- vytvára v triede spolu so žiakmi pravidlá spolunažívania a dbá na ich dodržiavanie,
- uznáva individuálne potreby detí, vrátane detí so špeciálnymi výchovno-vzdelávacími potrebami.

Kompetencia (spôsobilosť) v oblasti informačných a komunikačných technológií

- využíva rôzne vyučovacie programy,
- aktívne vyhľadáva potrebné informácie na internete,
- pohoťovo nahráva a prehráva zvuky a videá,
- vie si vytvoriť potrebné efekty.

Kompetencia (spôsobilosť) v oblasti seberealizácie

- priebežne rozvíja a obohacuje profesionálne znalosti,
- využíva spätnú väzbu od žiakov,
- študuje odbornú literatúru, informačné zdroje na zlepšenie svojej práce,
- sleduje a využíva nové trendy a postupy v školstve,
- zavádza nové metódy a aktivity vo vyučovaní.

4 METODICKÝ POSTUP PRI UPLATŇOVANÍ METÓD TVORIVEJ DRAMATIKY

4.1 Výber literatúry

Tvorivá dramatika je založená na zážitku. Poskytnúť dieťaťu zážitok znamená dať mu možnosť rozvíjať jeho obrazotvornosť, fantáziu, schopnosť hrať sa. Úlohou učiteľa je viesť deti tak, aby sa pohybovali, vyjadrovali sa telom, gestom, mimikou, slovom prostredníctvom dramatického hrania. Spoznávať svet prostredníctvom emócií je možné na hodinách literárnej výchovy. Snahou učiteľov je, aby vypestovali v deťoch pozitívny vzťah k literatúre, k čítaniu, ku knižke. Skúsený učiteľ by mal mať na pamäti, že k dosiahnutiu tohto cieľa je nesmierne dôležitý výber literatúry.

Literárne dielo číta dieťa nielen pre zážitok, ale hľadá v ňom aj pocity uspokojenia a náznaky riešenia problémov hrdinov, spoznáva ľudské vzťahy, nové predmety, zvieratá.

Do rúk sa mi dostala knižka od autorky Andrey Gregušovej Červík Ervín. Ponúka deťom príbeh o ovocnom červíkovi, ktorý prežil veľké dobrodružstvo. Napínavý dej a okamihy striedajú situácie smiešne, zábavné, ale aj poučné. Príbeh ponúka obrovské množstvo námetov na tvorivú hru, zábavu a vzdelanie. Dominuje hlavne obsah prírodovedného učiva – sad, druhy ovocia, domáce zvieratá, voľne žijúce zvieratá, vtáky, obojživelníky. Pojmy ako láska, priateľstvo, pomoc sa dajú využiť na hodinách etickej výchovy, spoznávanie nových slov, pravidiel predstavovania sa zase na slovenskom jazyku a literatúre.

Nakoľko je potrebné dodržať stanovený rozsah osvedčenej pedagogickej skúsenosti vybrala a spracovala som zo spomínanej knižky iba jednu kapitolu JABULIATKO .

4.2 Výber metód a foriem práce

Počas realizácie som použila metódy, ktoré uvádzam v podkapitole 2.5 Metódy tvorivej dramatiky v teoretickej časti osvedčenej pedagogickej skúsenosti, t.j. metódy pantomimicko – pohybové, verbálne – zvukové, graficko – písomné, materiálno – vecné. Texty ponúkali možnosť pracovať individuálne, aj v skupine. Využitie konkrétnej metódy a formy práce uvádzam v jednotlivých modelových cvičeniach.

4.3 Prostredie a priestor

Na celkovú náladu a atmosféru tvorivých činností má vplyv aj prostredie, v ktorom sa tieto budú uskutočňovať. Učitelia, ktorí chcú začať s využívaním metód tvorivej dramatiky sa nemusia obávať toho, že nemajú k dispozícii javisko. V tvorivej dramatike nie je nevyhnutné. V úplných začiatkoch mi postačila trieda. Vhodný je taký priestor, ktorý nebráni v pohodlnom sedení, v ležaní a v pohybe a vhodné je mať koberec. Ja som vo svojej práci využila herňu.

4.4 Jabuliatko

Vzdelávacia oblasť: Jazyk a komunikácia

Predmet: Slovenský jazyk

Cieľová skupina: žiaci prvého ročníka ZŠ ISCED I

Téma: Jabuliatko z knihy Červík Ervín

Medzipredmetové vzťahy: prírodoveda, téma: Zmeny v prírode - Ovocie a zelenina, téma: Veci okolo nás - Hmota

Čas: dve vyučovacie hodiny

Ciel: Rozvíjať schopnosti a zručnosti žiaka z hľadiska sociálneho, osobnostného, dramatickej, telesnej, hudobnej, etickej výchovy. Rozvíjať žiaka ako sociálnu a jedinečnú bytosť.

Pomôcky:

Knihy A. Gregušová: Červík Ervín, Operácia Orech a iné dedkoviny, fotografia spisovateľky, plastové kruhy, červená a zelená šatka, obrázok domčeka, švihadlá, triangel, misky (množstvo podľa počtu detí), jablko, čerešňa, hruška, cylinder, tamburína, makety jabĺčok, zmenšené modely nábytku, lístočky s napísaným druhom nábytku, červený farebný papier A4 pre každé dieťa.

Postup:

Deťom som ukázala knihu Červík Ervín a stručne som priblížila obsah. Vyvarovala som sa konkrétnych udalostí a zápletok, aby som neprezradila tajomstvo príbehu. Ukázala som im ilustrácie, ktoré podnietili ich fantáziu, obrazotvornosť a pôsobili motivačne. Mala som pripravenú krátku charakteristiku spisovateľky, jej fotografiu a knihu Operácia Orech a iné dedkoviny, ktorú tiež napísala.

Príbeh som čítala po častiach (členenie je uvedené v prílohe 1). Po každom prerušení čítania som realizovala s deťmi nižšie popísané modelové cvičenia s využitím metód tvorivej dramatiky. Počas čítania sme sedeli v kruhu na koberci. Pred prvým čítaním príbehu som zaradila prípravné cvičenia.

PRÍPRAVNÁ (INICIAČNÁ) FÁZA

Cielom prípravných cvičení je ponúknuť deťom príležitosť uvoľniť sa, zbaviť sa napätia, nadviazať verbálny aj neverbálny, pripraviť sa na ďalšiu činnosť.

Pohybová hra – Cesta do sadu

Ciel: navodiť príjemnú atmosféru, rozvíjať priestorovú orientáciu, ohľaduplnosť

Špecifický cieľ: preukázať pohotové reakcie na zmeny, dodržiavať pravidlá hry, povedať, čo je sad, vymenovať druhy ovocia

Prichádzame do herne, deti si hľadajú miesto na sedenie, niektorí sa spolu rozprávajú, postávajú, čakajú na pokyny. Učiteľka začne potichučky fňukať, vzlykať a plakať. Deti zbystria pozornosť, stíchnu a očakávajú, čo sa bude diať. Učiteľka: „Potrebujem sa rýchlo dostať do nemocnice, je veľmi ďaleko, viete mi poradiť?“ Jednou z rád určite bude auto. (Deti za rady a nápady treba pochváliť). „Auto je výborný dopravný prostriedok a ten budeme potrebovať aj my. Pôjdeme na jedno pekné miesto, kde je ticho, klud a vládne tam poriadok. Skúste uhádnuť.“ Deti necháme chvíľu hádať. „Dnes sa pôjdeme pozrieť do sadu. Učiteľka: Viete, čo je sad? Čo rastie v sade? (Deti sa už s pojmom sad stretli na hodine prírodovedy v téme – Zmeny v prírode). Učiteľka oboznámi deti s pohybovou hrou a čarovným zaklínadlom ABRAKA DABRAKA ich premení na autá.

(Opis hry: Deti držia v ruke kruh – volant a ako autá sa pohybujú po priestore. Učiteľka stojí v strede miestnosti a striedavo zdvíha a schováva červenú a zelenú šatku, alebo domček. Deti pri behu stále pozorujú učiteľku a pohotovo reagujú na zmeny signálov: zelená šatka – voľný pohyb, červená šatka – zastaviť a stáť na mieste, domček – bežať na stanovište, ktoré učiteľka označila rovnakým obrázkom pred začiatkom hry).

Po skončení hry učiteľka vyzve deti, aby si posadali na koberec a kladie im otázky typu: „Ako sa vám hra páčila? Ako ste sa cítili ako autá? (Deti môžu menovať aké auto majú doma, aké iné autá poznajú ...). Čo by sa stalo, keby sme nedodržiavali pravidlá?

Učiteľka sa opýta deti, ako zbierame ovocie, ktoré je dozreté. Učiteľka: Deti, aj v našom sade už jabĺčka dozreli a treba ich pozbierať. Zahráme sa naháňačku – **Jabĺčko, do košíka, hop!**

Cieľ: prebudiť zvedavosť, rozvíjať pohybové schopnosti

Špecifický cieľ: dodržiavať pravidlá hry, tolerovať spolužiakov, vedieť citlivo kontaktovať spolužiaka. Oboznámime deti s hrou a pravidlami.

(Opis hry: Deti stoja v tesnom kruhu. Dieťa – zberač jabĺk obchádza kruh. Dotykom (klepnutím) na plece vyzve jedno dieťa so slovami: „Jabĺčko, do košíka, hop!“. Obe deti sa rozbehnú okolo kruhu opačným smerom. Snažia sa obsadiť voľné miesto. Komu sa to nepodarí, stáva sa zberačom a hra sa opakuje. Pravidlá: zberač začne bežať len po oslovení hráča, kto prvý dobehne na svoje miesto, zaradí sa do kruhu, upozorníme deti, ktoré sa naháňajú, aby sa nedotýkali hráčov, ktorí stoja v kruhu).

Deti sú v tomto momente rozihrané, natešené, zadýchané, preto je vhodné zaradiť dýchacie cvičenie. Učiteľka povie deťom, aby si našli vhodné miesto v miestnosti a ľahli si na chrbát. Učiteľka: ležíme v sade, oddychujeme po dobre vykonanej práci, okolo nás sú poukladané košíky s jabĺčkami a krásne voňajú. Spoločne dýchame jablčnú vôňu. Je potrebné dohliadať na správne dýchanie. Deti si môžu položiť ruku na bruško a kontrolovať, či sa pri nadýchnutí nafukuje ako balónik. Po vydýchaní povie učiteľka deťom, aby si pohodlne sadli. Učiteľka: „Deti, pamätáte sa, ako som potrebovala ísť do nemocnice? A viete prečo? Leží tam moja susedka, päťročna Simonka a chcem ju ísť pozrieť. Je prechladnutá a má silný kašeľ. Čo si myslíte, prečo ochorela? Necháme deti rozprávať o príčinách chorôb a vyzveme ich, aby poradili Simonke, aby už nebola chorá (Deti určite poradia jesť ovocie a zeleninu, pretože má veľa vitamínov). A práve teraz zaradíme hru. Vysvetlíme deťom pravidlá naháňačky **Vitamíny a bacily**.

Cieľ: Navodiť príjemnú atmosféru, rozvíjať pohybové schopnosti.

Špecifický cieľ: Vedieť dodržať pravidlá hry, spolupracovať v dvojici, rešpektovať spoluhráča.

(Opis hry: Deti rozdelíme na dve skupiny s rovnakým počtom v každej skupine. Jedna skupina sú vitamíny, druhú tvoria bacily. V rámci skupín deti utvoria dvojice a švihadlom si zviažu nohy pri členkoch. Na pokyn učiteľky „vitamíny!“ deti patriace do skupiny vitamínov naháňajú bacily. Na pokyn učiteľky „bacily!“ skupina detí označená ako bacily naháňa vitamíny. Poznámka: V skupine by mal byť párny počet detí. Ak to nevychádza, do hry sa zapojí učiteľka. Vhodné je, keď dvojice určí učiteľka. Dbá na to, aby dvojicu tvorili, pokiaľ je to možné, deti s rovnakými bežeckými danosťami. Inak sa môže stať, že bežecky zdatnejšie dieťa strhne svojho partnera. Hrá má správne tempo a dynamiku vtedy, keď učiteľka v kratších intervaloch (cca 30 sekúnd) mení pokyny.

ZÁŽITKOVÁ (PRODUKTÍVNA) FÁZA

Deti sú zmotivované, usmiate, zvedavé a plné očakávania. Spolu s učiteľkou sedia v kruhu na koberci. Učiteľka: (ukazuje knihu v nepriehľadnom obale so slovami): „Priniesla som vám túto knižku, aby sme si ju spoločne prečítali a spoznali hlavného

hrdinu.“ Necháme deti hádať, o čom je kniha, kto/čo je hlavný hrdina. Teraz vyberie učiteľka knihu z obalu a detividia obrázok červíka – hlavného hrdinu. Odporúčam ukázať aj ilustrácie, ktoré vzbudia ešte väčší záujem. Je vhodné dať kolovať aj fotografiu autorky a povedať o nej pár viet. Ja som deťom ešte priniesla aj ďalšiu knihu, ktorú napísala. Učiteľka: „Určite už nedočkavo čakáte na prvý príbeh. Pohodlne sa uložte a začíname.

Rástla raz v sade ... (Príloha 1; Jabuliatko 1)

Prerušíme čítanie a položíme kontrolné otázky. Učiteľka: Kde sa odohráva príbeh? Aký ovocný strom sa spomínal v príbehu? Premeníme sa na ovocné stromy a vytvoríme sad.

Modelová situácia:

Mechanická pantomíma: Živý obraz – **Sad**

Cieľ: Rozvíjať obrazotvornosť, originalitu.

Špecifický cieľ: Vytvoriť z vlastného tela a končatín strom, dokázať znehybniť a uvoľniť svalstvo, používať mimiku tváre.

Medzipredmetové vzťahy: prírodoveda, Ovocie a zelenina, téma – Zmeny v prírode

Metódy a formy práce: pantomimicko – pohybová, skupinová.

Učiteľka rozdelí žiakov do skupín. (Ja mám v triede 23 detí, vytvorila som tri štvorčlenné skupiny a dve päťčlenné skupiny). Jedno dieťa mi vždy chýbalo.

Úlohou detí je vytvoriť fotografiu sadu. V sade rastú stromy ovocné, sami rozhodnite, či budete strom nízky, vysoký, štíhly, mohutný, s veľkou korunou, malou korunou, rovný, krivý...

Zatiaľ učiteľka označí na koberci plochu, ktorá predstavuje sad. Na povel učiteľky deti v tomto priestore vytvoria obraz, ktorý vymysleli. Učiteľka tlesknutím dá povel na štronzo (znehynenie) a prezrie si fotografie každej skupiny osobitne. Úderom na triangel dá povel na uvoľnenie a každé dieťa povie, aký je strom.

Po skončení si opäť sadneme do kruhu na koberec. Je potrebné, aby deti vyjadrili svoje pocity. Učiteľka kladie otázky typu: Ako sa vám hra páčila? Ako ste sa cítili ako stromy? Chcel/a? by si byť strom? Prečo áno? Prečo nie?

Učiteľka: Veľmi milo ste ma prekvapili, v takom krásnom sade som ešte nebola. Na takých nádherných stromoch bude aj bohatá úroda. Kto mal na desiatu ovocie? Aké ovocie máte radi? Necháme deti rozprávať. V takýchto situáciách si skáču do reči, chcú hovoriť všetci naraz. Osvedčila sa mi aktivita Pero do stredu. V strede kruhu je položené pero. Dieťa, ktoré chce rozprávať si ho vezme a keď dohovorie, položí ho opäť do stredu.

Učiteľka: (Na podnose mám nakrájané kúsky ovocia, prikryté obrúskom). Niečo pre vás mám. Veľmi pekne pracujete, preto si zaslúžite odmenu.

Modelová situácia:

Zmyslové vnímanie – **Aké stromy rastú v sade?**

Cieľ: Rozvíjať zmyslové vnímanie.

Špecifický cieľ: Rozoznať podľa čuchu a chuti druhov ovocia.

Metódy a formy: materiálno – vecná, individuálna.

Deti si sadnú do kruhu, zatvoria oči a jednu ruku vystrú dlaňou hore. Učiteľka dá deťom postupne po malom kúsku z troch – štyroch druhov ovocia, ktoré rastú na strome. Kúsok najskôr ovoňajú, potom ochutnajú a na základe získaných poznatkov určujú druh ovocia. Ako posledný kúsok ochutnajú jablko.

Po ochutnávke pokračujeme v čítaní príbehu.

Ovocné červíky si žili... (Príloha 1; Jabuliatko 2)

Po dočítaní opäť položíme deťom kontrolné otázky: Ako sa volal červík? Čo radil ostatným červíkom? Akú prácu robil mravec Ivec? Kto sa už viezol v taxíku? Zahráme sa na taxikárov.

Modelové cvičenie:

Práca s telom – **Taxikári**

Cieľ: Rozvíjať koordináciu tela, priestorovú orientáciu.

Špecifický cieľ: Vedieť ovládať telo.

Metódy a formy: dotyková (haptická) hra, skupinová.

Učiteľka rozdelí deti do 4 skupín. Skupiny sa postavia do zástupu. Prvý v každom zástupe sa dá na štyri a položí si na chrbát plastovú misku (priemer misky cca 10 cm). Dieťa na povel učiteľky prejde štvornožky vyznačenú trasu tak, aby mu miska nespadla. Ak miska spadne, dieťa si ju musí dať na chrbát a pokračuje ďalej. Na konci trasy sa postaví, zloží misku a beží k ďalšiemu dieťaťu. Položením misky na chrbát mu odovzdá babu a zaradí sa na koniec zástupu. Postupne sa vystriedajú všetky deti. Učiteľka upozorní deti, že to nie je súťaž. (Súťaživé hry nie sú vhodné pre tvorivú dramatikú, pretože vedú k meraniu síl, k súpereniu). Po skončení hry, povie učiteľka deťom, aby si sadli na koberec. Deti sú plné emócií, zážitkov, vhodné je dať im príležitosť ich vyjadriť.

Učiteľka: Ako sa vám hra páčila? Ako ste sa cítili v úlohe taxikárov. Čo vám robilo najväčšie ťažkosti? Čoho ste sa obávali? Čo bolo pre vás jednoduché?

Deťom sa hra páčila, no dvaja chlapci neboli spokojní. Hlavným dôvodom bolo práve to, že nemohli súťažiť.

Učiteľka: Ste zvedaví ako bude pokračovať príbeh? Tak počúvajte.

Potom sa priplazil k dverám a ... (Príloha 1; Jabuliatko 3)

Po dočítaní učiteľka vyzve deti, aby si zatvorili oči. Položí si na hlavu cylinder a dá pokyn oči otvoriť. Učiteľka: Viete, čo mám na hlave? Kto mal v našom príbehu cylinder? Pre deti je to nový pojem aj predmet. Sú zvedavé, preto im dáme cylinder kolovať, aby si ho mohli obzrieť, chytiť a vyskúšať. Porozprávame sa, kto nosí cylinder, ako sa správa, pohybuje. (Deti si spomenuli, že cylinder nosí aj kúzelník). Pripomenuli sme si aj činnosti, ktoré robíme, keď nosíme šiltovku. Využijeme to v nasledujúcej modelovej situácii.

Modelová situácia:

Pohybová improvizácia: – **Toto som ja, Ervín.**

Cieľ: Rozvíjať sluch, priestorovú orientáciu, poznať zvuky hudobných nástrojov.

Špecifický cieľ: Rozlíšiť pomocou sluchu zvuk triangu a zvuk tamburínky, priradiť zvukom osoby.

Metódy a formy: pantomimicko – pohybová, hromadná.

Deti sa voľne pohybujú po priestore. Na zvuk triangu napodobňujú človeka, ktorý má na hlave cylinder. Na zvuk tamburíny napodobňujú človeka, ktorý má na hlave šiltovku. Urobíme reflexiu, pýtame sa detí: „Ako sa vám hra páčila? Kedy ste sa cítili lepšie, v cylinri, či v šiltovke? Prečo? Nezabudnite deti pochváliť.

Učiteľka vyzve žiakov, aby hľadali v herni jabĺčka (papierové makety, na ktorých je vzadu vrecúško s modelom nábytku – stolička, stôl, skriňa, posteľ...). Táto aktivita bola nielen vhodnou motiváciou k ďalšej modelovej situácii, ale podporila aj cvičenie zraku. Nájdene predmety deti rozložia na koberec a učiteľka kladie otázky: Viete pomenovať predmety? Z čoho sa vyrába nábytok? Na čom nám slúži nábytok? Aký nábytok mal Ervín v jabĺčku? Premeníme sa teraz na nábytok.

Modelová situácia:

Mechanická pantomíma: Živý obraz – **Zariadenie**

Ciel': Rozvíjať priestorovú orientáciu, fantáziu, spoluprácu, toleranciu.

Špecifický cieľ: vyjadriť telom nábytok, ovládať telo a jeho časti, vedieť sa dohodnúť, vymenovať materiály, z ktorých sa vyrába nábytok.

Medzipredmetové vzťahy: prírodoveda, Veci okolo nás - Hmota

Metódy a formy: pohybovo – pantomimická, skupinová.

Učiteľka rozdelí deti do skupín. Každá skupina si vylosuje z klobúka lístok, na ktorom je druh nábytku. Úlohou skupiny je vlastnými telami vytvoriť kusy nábytku, ktorý mal Ervín v jablčku. Každá skupina predvedie vylosované bytové zariadenie a ostatní hádajú. Na lístočky som napísala: stôl, stoličky, hojdacie kreslo, posteľ, skriňa. Po skončení zaradíme reflexiu, poskytneme deťom priestor na vyjadrenie pocitov, udelíme pochvaly a ocenenia a čítame ďalšiu časť príbehu.

„Do práce, chlapče!“ ... (Príloha 1; Jabuliatko 4)

Modelová situácia:

Komunikačné cvičenie – **Červičia hymna**

Ciel': Rozvíjať slovnú zásobu, pamäť, emocionálny zážitok, techniku reči.

Špecifický cieľ: Vedieť pracovať s hlasom, interpretovať pre skupinou.

Metódy a formy: verbálno – zvuková, hromadná.

Deti si posadajú do kruhu. Učiteľka zarecituje Červičiu hymnu. Deti sa snažia hymnu povedať ako učiteľka, ticho, plačlivo, nahnevane, ospalo. . .

Učiteľka: Pozorne ste počúvali príbeh a určite budete poznať odpoveď na otázku: Čo sa stalo v sade, pokým Ervín spal? Prečo sa červíci báli vetra? Fúka vietor vždy rovnako? Kto uhádne ako sa teraz budeme hrať? Poskytneme deťom priestor na vyjadrenie.

Modelové cvičenie:

Pantomíma – **Veterný tanec**

Ciel': Rozvíjať, pozornosť, zmyslové vnímanie.

Špecifický cieľ: Rozlíšiť pomocou sluchu intenzitu úderu, vyjadriť pohybom tela silu vetra.

Metódy a formy: pohybovo – pantomimická, hromadná.

Deti sa voľne pohybujú po priestore. Predstavujú vietor. Úderom na bubienok začnú pohybom napodobňovať pohyb stromu. Učiteľka strieda silu vetra (vánok, mierny vietor, silný, víchrica, bezvetrie . . .).

5 REFLEXIA

Nie je jednoduché udržať deti v aktívnej činnosti 15 – 20 minút, niečo ešte 90 minút. Po odučení vyššie uvedeného 90 minútového bloku sa mi to podarilo. Hra ako základný prvok tvorivej dramatiky deti zaujala. Pri čítaní textu bolo v hre absolútne ticho, deti s napätím očakávali ako sa vyvinie dej. Veľmi pekne spolupracovali v živých obrazoch SAD a ZARIADENIE. Rozdelili si úlohy, vypočuli si nápady spolužiakov, najlepšie z nich vybrali, vylepšili, navzájom sa rešpektovali a usmerňovali. Výsledkom spolupráce boli premyslené a veľmi pekné živé obrazy. Deti v rámci svojich schopností výborne ovládali pohyby tela. Za kvalitné výkony si vyslúžili potlesk spolužiakov a moju pochvalu.

V pantomíme TOTO SOM JA, ERVÍN, sa naplno prejavila fantázia, predstavivosť, uvoľnenosť, spontánnosť. Deti sa snažili čo najpresvedčivejšie stvárniť danú situáciu. Veľmi sa zvýšila aktivita u detí, ktoré boli predtým bojzlivé, neisté a hanblivé. Počas vyučovania vládla v hre príjemná atmosféra, chuť učiť sa, aktivita na vysokej úrovni. Deti s radosťou a nadšením vstupovali do herných činností. Nikto nepotreboval piť, ani ísť na WC. Vyučovanie vnímali ako hru, zábavu.

Na základe týchto skutočností môžem povedať, že stanovené ciele sa mi podarilo splniť.

5.1 Kladné stránky tvorivej dramatiky

- ponúka hru, učenie hrou;
- zvyšuje aktivitu žiakov, záujem o školu;
- učivo si zapamätajú natrvalo rýchlejšie a ľahšie;
- deti sú k sebe milšie, zlepšili sa sociálne vzťahy;
- vedie k sebahodnoteniu, k spolupráci a vzájomnej dôvere;
- zapája všetky zmysly;
- ponúka cieľový pohyb a voľnosť, čo deťom vyhovuje;
- rozvíja slovnú zásobu, intonáciu;
- dáva možnosť využívať vlastnú fantáziu, predstavivosť

Čo sa mi nepodarilo dosiahnuť je vzájomné rešpektovanie druhého v asociačných kruhoch. Na základe prežitých činností dokázali prejaviť svoj názor, vyjadriť svoje pocity. Mali skôr problém počkať, kým ostatní dohovoria a vypočuť si ich názor. Stále si skákali do reči, nechali spolužiaka dohovoriť. Musela som im pomerne často pripomínať pravidlo počúvania. Účinnou pomôckou sa stala masážna loptička. Rozprávať mohlo iba to dieťa, ktoré ju držalo v ruke. Dôvodom nezvládnutia vzájomnej akceptácie nebolo nevhodné správanie, ale skôr emocionálny zážitok a silná vnútorná motivácia. Hrové činnosti boli pre nich obrovským motivačným stimulom a zaujatí hrou trochu „pozabudli“ na pravidlo rešpektovania iných. Zavádzanie metód tvorivej dramatiky do vyučovacieho procesu možno považovať za užitočný nástroj na upevňovanie vzťahov v kolektíve, rozvoj personálnych a sociálnych kompetencií, komunikačných zručností.

ZÁVER

Tvorivá dramatika rozvíja prirodzenosť dieťaťa, jeho túžbu po poznaní a osobnom raste, významnou mierou sa podieľa na rozširovaní slovnej zásoby, naučí deti asertívne a empaticky myslieť. Jej metódy vplývajú na intelektuálne, psychické a sociálne potreby detí a otvárajú im svet dospelých.

Každý, kto má do činenia s tvorivou dramatikou, veľmi dobre vie, že v nej nie je dôležitá výchova hercov, ale dôležitý je celkový proces a výchova samostatne tvorivých jedincov. Myslím si, že základným predpokladom úspešnej práce v tvorivej dramatike je, aby metódy a ciele boli primerané veku a skúsenostiam detí. Nejestvuje však pravidlo, podľa ktorého sa pedagóg môže rozhodnúť, že cvičenia, hry a metódy tvorivej dramatiky sú dobré. Musí sa riadiť všeobecnými charakteristickými vlastnosťami daného vývojového obdobia, skúsenosťou a intuíciou. Treba mať na pamäti, že dôležité je uvoľniť sa, zbaviť sa zábran a znova objaviť spôsob, ako sa hrať.

Na základe skúseností si dovoľím tvrdiť, že deti práca s využívaním metód tvorivej dramatiky baví. Veľmi sa tešia na takéto hodiny. Tvorivá dramatika im pomáha uvoľniť sa, odreagovať, zbaviť sa stresu, ponúka im síce ciele, ale voľný pohyb, kultivovaný prejav tela. Tvorivé aktivity ponúkané dieťaťu sa stávajú dôležitou súčasťou rozvoja osobnosti dieťaťa a vo veľkej miere ovplyvňujú jeho vnímanie a hodnotenie sveta, schopnosť reagovať na nepredvídateľné situácie.

S deťmi môžeme ako pedagógovia dosiahnuť všetko, čo si zaumienime. Dôležité je však vedieť, čo a ako chceme dosiahnuť a škola sa tak stane podľa J. A. Komenského „dielňou ľudskosti“.

Verím, že tento ponúknutý materiál bude slúžiť ako podnet alebo pomôcka nielen učiteľom v ich pedagogickej praxi, ale aj záujemcom o detskú dramatickú činnosť.

ZOZNAM BIBLIOGRAFICKÝCH ZDROJOV

1. GREGUŠOVÁ, A. 2009. Červík Ervín. Slovart, Bratislava. 2009. ISBN: 978-80-8085-777-6
2. HUIČINGA, J. 1971. Riešenie konfliktov. Príručka pre pedagógov a pracovníkov s mládežou. Centrum prevencie a riešenia konfliktov. Partners for Democratic Change Slovakia. Bratislava. 2000. ISBN: 80-968095-4-7
3. BENEŠOVÁ, M., KOLLÁROVÁ, D. 2000. Metóda tvorivej dramatiky na 1. stupni základnej školy. 1. vydanie. Metodické centrum, Bratislava. 2000. ISBN: 80-8052-084-4
4. BENEŠOVÁ, M., KOLLÁROVÁ, D. 2002. Tvorivá dramatika pre stredné školy. 1. vydanie. Slovenské pedagogické nakladateľstvo, Bratislava. 2002. ISBN: 80-08-03307-X
5. BENEŠOVÁ, M., PAVLOVSKÁ, M. 2000. Dramatická výchova. 1. Vydanie. Metodické centrum, Bratislava. 2000. ISBN: 80-8052-105-0
6. MACHKOVÁ, M. 1970. Dramatická hra jako prostředek výchovy dítěte. Ústřední dům lidové umělecké tvořivosti, Praha. 1970. ISBN: 80-7068-103-9
7. MACHKOVÁ, E. 2004. Jak se učí dramatická výchova. Akademie muzických umění, Praha. 2004. ISBN: 80-7334-021-X
8. MACHKOVÁ, E. 2007. Úvod do studia dramatické výchovy. 2. Vydanie. NIPOS, Praha. 2004. ISBN: 978-80-7068-207-4
9. O'NEILOVÁ, C., LAMBERT, A. Drama structures. In: Machková, E. Úvod do studia dramatické výchovy. Ipos, Praha. 1998. ISBN: 80-7068-103-9
10. STEJSKAL, M. Surrealistické hry a Cailloisova klasifikace her. In: Analogon, 1992
11. SVETLÍKOVÁ, I., FÜLÖPOVÁ, E., ALBERTY, L. 1998. Kniha hier. Educatio, Trnava. 1998. ISBN 80-967532-1-5
12. VALENTA, J. 2008. Metody a techniky dramatické výchovy. Grada Publishing a.s., Praha. 2008. ISBN: 978-80-247-1865-1
13. GREGUŠOVÁ, A. 2009. Červík Ervín. Slovart, Bratislava. 2009. ISBN: 978-80-8085-777-6
14. ZEMANVÁ, Š., ŠAÁLOVÁ, M., SOBIHARDOVÁ, Ľ. 1993. Dotyky s dramatickou výchovou. Iuventa, Bratislava. 1993. ISBN: 80-85172-1

Internetové zdroje

15. BEKÉNIOVÁ, Ľ. 2012. Tvorivá dramatika v edukačnom procese. [online]. 1. vydanie. Metodicko-pedagogické centrum, Bratislava. 2012. ISBN: 978-80-8052-404-3. [cit. 2012.10.22.] Dostupné na internete: http://www.mpcedu.sk/library/files/.bek_niov_tvoriv_dramatika_v_eduka_nom_procese.pdf
16. VALENTA, J. 1998. Metody a techniky dramatické výchovy. In: Bekéniová, Ľ. Tvorivá dramatika v edukačnom procese. [online]. 1. vydanie. Metodicko-pedagogické centrum, Bratislava. 2012. ISBN: 978-80-8052-404-3. [cit. 2012.10.22.] Dostupné na internete: http://www.mpcedu.sk/library/files/.bek_niov_tvoriv_dramatika_v_eduka_nom_procese.pdf

ZOZNAM PRÍLOH

Príloha 1 Jabuliatko

Príloha 1 Jabuliatko

1. Rástla raz v sade jablonka llonka. Svietilo na nej mnoho červených jabĺčok. Myslíte si – dozrievajúce ovocie. Ale nie! llonka hojdala v rozkonárenom náručí gul'até červičie domčeky, obchody, reštaurácie – sladké červičie mestečko.

2. Ovocné červíky si žili chrumkavým životom. Hryzli domčeky, chodili do práce, opatrovali večne hladné deťúrence. Aj Ervín, o ktorom vám chcem rozprávať, si nažíval spočiatku úplne obyčajne. Bol stavebný poradca, odborník na červostavby. Radil mladým červíkom, ako si vyhryzkať pekné praktické domčeky, hľadal im správne jablká aj červíkov – brigádnikov. Cez deň práca, večer oddych, upratovanie jabĺčka, tak plynul jeho čas. Až kým nesvitol deň, ktorý všetko zmenil...

V to letné popoludnie sa Ervín plazil domov z práce po Východnom konári.

Veľký elegán v novom čiernom cylindri a s taškou v zuboch stretol mravca Ivec. „Ahoj, Ervín. Čo to nesieš?“ pozdravil ho kamarát.

„Kúpil som jednu supertvrdu prilbu, vraj má byť veterno,“ usmieval sa Ervín. Už, beťár tušil, že ho stretol mravčí taxík. Mravec odvetil: „počul som o tej búrke. Večer bude treba priväzovať.“ Vy asi neviete, prečo musia obyvatelia stromov v domčekoch poriadne priväzovať veci. Robia to, aby sa im nič neporozbýjalo, keď ich ruzhojdá vietor. Zvykli si aj na silné hojdanie, tí odvážnejší občas sami svoje jablká rozhojdávajú, len tak, pre zábavu. Aj Ervín sa raz s kamarátom stavil, kto sa silnejšie rozhojdá. Prehral a ešte mu bolo do večera zle od žalúdka. Pravda je, že nemal veľmi rád dobrodružstvo. Už pri jazde na mravcoch sa mu točila hlava. Našťastie Ivec ho už poznal. Viezol Ervína najpomalšie ako vedel. O chvíľu docválali pred Jabuliatko.

„Máš to u mňa, Ivec,“ ďakoval poblednutý Ervín, „ušetril si mi kopu času na hryzenie.“ Mravec bol zvedavý: „Čo ty ešte hryzieš? Ved' máš najúžasnejší domček na llonke.“ „Dokončujem jedáleň pre hostí, bude to moja najkrajšia miestnosť!“ šponoval sa Ervín. „Niekedy mi ju ukážeš, teraz musím bežať.“ Mravec sa rozlúčil a už ho nebolo. Ervína poriadne sklamarlo, že sa nemohol pochváliť viac. Ved' Jabuliatko bolo jeho najväčšou pýchou. Nevedel sa naň vinadívať. Aj v ten deň (ako obyčajne) chvíľu postál na konári, aby si potešil srdiečko.

3. Potom sa priplazil k dverám a chvostíkom ich otvoril. Cez malú predsieň preliezol do obývačky, priestranej svetlej izby v najširšej časti jablka. Svietili v nej štyri okná, každé na inu svetovú stranu, Všetok nábytok bol z jablkovej dužiny, jadriek alebo šupiek: police, skrinky, knižnice. Najkrajší kus stál hneď oproti dverám. Bola to ockova lekárska knižnica. Ervínov otec, chýrny lekár, napísal za svoj život hrbu kníh oliečení hmyzu. Tie by Ervín nedal za nič na svete. Najradšej sedával v kresle, chvostík vyložený na stole, popíjal jablkočaj alebo čítal SPRÁVY Z KONÁRA, ktoré mu do schránky nosil mravec poštar ešte za tmy. A predstavte si, kreslo posúval dokola po obývačke podľa toho, či potreboval svetlo na čítanie alebo tieň na driemanie. Dobrý výmysel, nie? Ale v ten večer ho kreslo márne lákalo. Priplazil sa k jadrovníku, ktorý si dookola dohľadka vyhryzkal, aby vyzeral ako stĺp. Okolo neho sa vinula kĺzačko-šplhačka do hornej časti jablka. Červíky neľúbia hranaté schody, lebo im derú mäkké biele brušká. Priamo nad obývačkou mal Ervín spálňu, zapratanú skriňami. Parádnik, čiapok a klobúkov mal toľko, že by stačili pre celý strom! V červícom klobučnictve vari nebolo klobúka, ktorý by nepristal jeho malej čiernej hlavičke. Ervín si vymenil cylinder za pracovnú čiapku. Na chvostík si natiahol chránič, niečo ako náprstok, aby nemal mozole. Do kuchyne ani do

kúpeľne nenakukol, zato na terasu na chvíľu vyliezol, aby skontroloval počasie. Mušky od rána strašili veľkou hrmavicou. Nebo však stále žiarilo čistotou.

4. „Do práce, chlapče!“ volal, keď sa kĺzal cez obývačku do budúcej jedálne. Práca mu šla od zubov, nuž si začal pospevovať Červičiu hymnu:

Dobre je nám červíkom, maškrtíme vlastný dom.

Čím sú naše izby krajšie, tým sú biele brušká plnšie, do jadierka hrom!

Nôtil si, vypiskoval... Ťažko povedať, či bola na vine chytľavá melódia, alebo Ervínov zamatový hlas. Tak, či tak, vetru sa pieseň zapáčila, nuž sa pridal. Najskôr váhavo, no o chvíľu už zavýjal jedna radosť. A jablonkám v sade nebolo viac treba. Dvíhali ramená, ohýbali drieky, zvrátili sa vo veternom tanci.

Ervínovi práve v tej chvíli prestala práca chutiť. Lopota unaví, najmä ak nemáte ruky. Zničený ako lúčny kôň vyliezol do obývačky, natiahol sa do obľúbeného kresla a rozmýšľal: „Už poriadne hojdá, vetrisko bláznivé! Musím skontrolovať stopku, červík nikdy nevie. Aj okná treba utesniť, aj lepšie priviazať nábytok... ááá,“ zazíval, len chvíľku si odfúkne...“

Ako to už býva, z chvíle sa vykl'ula hodina, potom druhá. Nečudo, že zaspal ako bábätko, keď ho kolísali, keď mu spievali všetky konáre na Ilonke. Spal, keď susedia ostošesť utesňovali okná, prespal takmer celé veterné predstavenie, márne mu dažďové kvapky vyklopkávali na okná. Precitol až na praskanie konárov, keď sa unavená Ilonka na konci tanca poklonila takmer po zem. A vtedy to prišlo. PUK!!! Stopka nevydržala a už leteli. Ervín narážal do stien, raz bol na strope, vzápätí sa pricapil na zrkadlo v predsieni. Potom sa zubami zachytil lustra a ovinul sa najpevnejšie ako sa dalo. Práve včas, lebo o sekundu vyhl'bili jamku v tráve pod stromom. Omdlený Ervín omdlel a neprebral sa skôr, ako utíchl vietor. Potom s doráňaným telom kontroloval, čo sa porozbýjalo. „Ale som dopadol! Čajová súprava a ... rádio... Jabuliatko moje, prečo som ťa nechal napospas vetru, tomu darebákovi upískanému, čo kradne jablonkám jablká! A... a potom ich nechá len tak, bez úžitku, odhodené!“ lamentoval. Až o hodnú chvíľu si uvedomil, že má všetko dolu hlavou. Čo chcete, veď len pred chvíľou na ňu padol! Tak teda, Jabuliatko dopadlo hore nohami, vlastne dolu stopkou. Ervín teraz sedel na plafóne, opretý o popukany luster. BUM! Jedna stolička sa uvoľnila, takmer Ervína dorazila. „Môj vlastozubne vyhryzkaný nábytok ma dokaličí!“

Bystrá čierna hlavička rýchlo objavila jediná miestnosť bez nábytku. Na strope záchoda to nebolo najčistejšie, ale išlo o život. „Čo malo vypadnúť, už vypadlo, chvíľu tu budem v bezpečí.“

Ervín sa pre istotu omotal okolo ventilátora, ktorý trčal zo stropu. Chcel rozmýšľať, čourobí. Mal však príliš doráňané telíčko – aj dušu. A tak za lomozu opadáajúceho nábytku opäť odovzdane omdlel.